

India, Kína és Pakisztán - szövetségesek és riválisok Ázsiában

Byrappa Ramachandra: India, Kína és Pakisztán – szövetségesek és riválisok Ázsiában

A világ viszonyaiban több ezer évre visszatekintve Ázsia soha nem volt ilyen előnyös helyzetben. Az 1960-as években Japán gyors fejlődése és az 1970-as években az úgynevezett dél-kelet ázsiai „Tigriseknek” a fejlett országokhoz való gyors csatlakozása adta az előízét a világnak arról, hogy mi fog történni az erőviszonyokban. Ekkor a nyugati világnak az e fajta gazdasági fejlődés nem okozott különösebb fejfájást, csak most, 2007-2008 körül éri meglepetésként a nyugati világot Kína és India gyors fejlődése. Lassan 20 éve Európa és USA áttelepíti gyárait Kínába, és most vették észre azt a tényt, hogy a Japán példával ellentétben Kína gazdasági lendülete természetesen erősíti Kína politikai hatalmát is. Válaszként abban reménykedik a nagy nyugtalan Nyugat (bele számítva Japánt is), hogy valamiféle konfliktus alakul ki Ázsián belül, ami gátolná a kínai hatalmat. A szakemberek úgy gondolják, hogy a legérzékenyebb pont a transz-himalájai térség. Itt a remény szerint a politikai feszültség bármikor átléphet egy komoly katonai konfliktusba. Egy gyors és felületes geo stratégiai vizsgálat jó képet festhet a kívánt helyzetről. Ebben a pár szerény oldalban szeretném egy másik szempontból vizsgálni a transz-himalájai térséget, ezen belül Kína, India és Pakisztán ambícióit és erőviszonyait. Érdeemes odafigyelni arra a tényre, hogy 50 éve egyfajta status-quo uralkodott a térségben. Azonban két fontos tény radikális változásokat indított el e három ország stratégiai gondolkozásmenetében: a globalizáció és a mai NATO tevékenysége. Ezt a kettős detonátort vagy katalizátort a nyugati hatalmak hozták a térségbe. Az első lökést adott az ázsiai gazdasági konszolidációnak, a második pedig szerintem stimulál egyfajta politikai konszolidációt, amiért megérdemelnek egy rövid előmagyarázatot. E két ténynek a menete önmagában előidéző egy békés haladást, mivel gazdasági és politikai kereteken belül helyezkedik el.

Máig mindenki érti a globalizációnak a negatív vagy pozitív hatását, de még nincs számomra egy megfelelő válasz arra a kérdésre: hogyan jött létre a globalizáció. Majdnem 20 év megfontolás után még mindig arra a gondolatra jutok, hogy ennek a szándékos kialakítása egy formája volt a polgárháborúnak. A nyugati világban a nagytőke és a munkásosztály között heves harc folyt még a II. világháború előtt is, és e háborúnak a fő győztese a munkásosztály lett. Példaként mutathatunk a bőséges szociális rendszer létrehozására és a növekvő bérpolitikára (a 70-es évekig). A gazdasági elit számára tehetetlen helyzetet teremtett az, hogy a munkásosztály erősnek érezte magát addig, ameddig a Szovjetunió dogmavédő fő bástyájuk volt. E tekintetben a hidegháború nem

volt más, mint harc a munkásosztály fő szponzora ellen. Látszott, hogy amikor a Szovjetunió látványosan gyengülni kezdett, a 80-as évek elején nőttek a szakszervezeti harcok a nagytőke és a liberális kormányok ellen. (Thatcher és a szénbányászok közti küzdelem volt a legemlékezetesebb). A berlini fal leomlása azt jelezte, hogy a munkásosztály fő támogatója ellen indított háború véget ért, de a polgárháború másképpen folytatódik tovább.

A globalizáció volt a végső menet, ahol a munkásosztály folyamatos és lépcsőzetes vereséget szenvedett el. Ebben a folyamatban soha nem Kína volt az ellenfele, de az viszont paradox, hogy a világ legnagyobb kommunista hatalma végez a fejlett országok munkásosztályával. Kína inkább a nagytőke egyik eszköze volt, hiszen az egyik legnépesebb ország, ahol a munkaerő olcsó maradhat egy jó idejéig. Kína számára a globalizáció menete volt a legérdekesebb. Addig soha nem volt rá példa, és lehet nem is lesz, hogy a gazdasági fejlődéshez erőszak nélkül egy ország megkapja mind a három feltételt, nevezetesen a tőkét, az eszközt (a technikát és a gyárat), és a garantált piacokat (a legjobb falatokat). Emlékezzünk vissza, mekkora költséges birodalmi politikára volt szüksége Nagy-Britanniának, hogy összehozza e három feltételt, és lassan a Pax-Americana is bármikor összeomolhat hasonló okok miatt. Kínának azonban nem kell szenvednie effajta problémáktól. Ilyenkor szokás szerint felhozzák a japán példát, és az mondják, hogy Kína Japán fejlődési útját vette át. Pedig ez nem így van, Japánnak mindenért küzdeni kellett. Igazi áttörés akkor jött létre, amikor fel tudott állítani egy rendkívül jól átgondolt gazdasági politikát, kimagasló technikai teljesítményt és a fogyasztókkal való jól összehangolt piaci stratégiát. Kína helyzete más és nem összehasonlítható. Pont ezért lehet azt mondani, hogy a globalizáció nem véletlenül alakult ki, hanem egy jól kitervelt manővere volt a nagytőkének. (A kelet- közép- európai globalizáció a német szereppel külön téma!)

Amikor a gyártás átrepült Kínába, két folyamatot indított el. Egyrészt a nyugati gazdaságban természetesen a kereskedelem vette át a főszerepet, illetve, hogy a bérek egy időben kezdtek stagnálni. E kettő provokálta, hogy tendencia lett a fogyasztói hitelek jövedelem kiegészítőnkénti használata. A kereskedelem és a pénzügyi szektor lendületére az jellemző, hogy ezek egyszerűen mondvá tranzakció folyamatokká és nagymértékben adatforgalommá váltak. A magas nyereségű margók fenntartásához arra volt szükség, hogy a munkaerő költségek csökkenjenek. Az ehhez szükséges szolgáltatási munkákat a nyugat likvidálta, aminek megint a munkásosztály issza a levét. India időben csatlakozott a globalizációnak ebbe a szakaszába, és felébresztette az indiai tudásalapú gazdaságot. A fent említett polgárháború eredményezte a két óriási ázsiai ország újraszületését, ami különösebb erőfeszítés nélkül történt.

Arra lehetett számítani, hogy a gazdasági lendület felszabadítja a régi konfliktusokat India és Pakisztán, vagy India és a Kína között, de a NATO

demokrácia missziója Afganisztánban ezt a lehetőséget rövidre zárta. Innentől kezdve a jelentősebb ázsiai országoknak nem egymással kell farkasszemet nézni, hanem inkább arra figyelni, hogy mit akar a mai nyugati világ ezen alappillére Ázsiának az egyik legfontosabb térségében. Igaz, hogy Pakisztán ellenségnek tartja Indiát, az is igaz, hogy India tart egy erős Kínától, de a NATO érkezése változtatott ezen a sémán. Egy ellenséges viszonyt nem lehet egyik napról a másikra nyílt barátsággá változtatni, azért kellett pár év, hogy e térség országai kitapogassák egymás szándékát. Ezen az óriási kontinensen még nincsenek egyesített célok és hosszú távú politikai kiépítettség. Európában, a második világháború után a francia-német páros megtalálta a módját és a megfelelő forrásokat ahhoz, hogy létre jöjjön egy egységes Európa. Húsz évvel ezelőtt volt valamennyi remény, hogy Japán össze tudja hozni a szétvált Ázsiát, viszont őt a politikai konszolidáció nem érdekelte, inkább Délkelet-Ázsia gazdasági konszolidációjában látott fantáziát. Ázsiának mindig hiányzott, hogy legyen helyi pásztora. Ki tudja pótolni ezt a hiányt, és milyen szerepet fog vállalni India, Kína vagy Pakisztán, ez a kulcskérdés.

A hidegháború „arany” korszakában Pakisztánnak voltak ambíciói. Nem egész Ázsiát, hanem azon belül a muszlim országokat akarta maga mögé sorakoztatni. Erős, demokratikus, brit mintára épült szilárd, modern közigazgatási rendszer, bebetonozott amerikai barátság jellemezte. Későbbiekben az első muszlim ország lett, aki atombombát birtokol. Még érdekesebb az volt, hogy 1980-as évek végéig Pakisztán jobban tudta a mély szegénységet felszámolni, mint például India. Ambícióiknak azonban túl magas volt az ára: a katonai hatalom megszerzése a gazdaság és a civil társadalom kárára történt, és lassan a katonai hatalmon kívül minden egyes pillér kezdett összeomlani. Ha a NATO demokrácia missziója szélesedik, akkor könnyen el lehet képzelni, hogy a pakisztáni állam a szerkezeti egyensúlyhiányban összeomlik, ahogyan az északi területeken már látszik. Itt már nincsenek illúziók a regionális hatalomról, itt most a túlélés a kérdés.

Az, hogy ki lesz Ázsia pásztora e térség két óriása, India és Kína között fog eldőlni. India az enigma nagymestere, nem hajlandó bemutatni mit tervez, inkább húzza az időt saját maga érdekében, és nem érdekli a térség ügyeinek rendezése. Mivel az USA hatalmas gyengül, vannak, akik tartanak a kínai hatalomtól, és Indiát gondolják a menedéknak. A „Challenger” pozíciótól az indiai elit sok lehetőségeket, és természetesen sok engedményt is vár. Amikor mindenki a legkisebb kínai mozdulatra is figyel, az indiai elit csendben és akadálytalanul terjeszkedik a világ minden táján. Hiába hitegetjük magunkat, hogy India a világ legnagyobb demokráciája, mivel a rendszerében nem lehet átlátni, ki alakítja az indiai államot, és kinek az érdekében dolgozik más fejlett ázsiai államok ellentétben. A demokratikus folyamat nem kapcsolódik a nemzeti fejlődéshez és a nemzeti külpolitikához. Hiába várja néhány ázsiai és Ázsián kívüli ország, hogy India jelet adjon, nem lesz megfelelő válasz. Az is igaz, hogy nem volt hajlandó a dél-ázsiai egységet rendezni, hiába volt meg minden megfelelő regionális szervezet (SAARC). Így az ázsiai kontinens ügyeinek rendezése másra vár.

Mindent mérlegelve, csak Kína birtokol olyan jellegzetességeket, amivel össze tudná hozni Ázsia egységét, így ő lenne Ázsia „pásztora”. A pásztor szóhasználat nem szeretném semmivel sem csökkenteni más országok státusát, de a mai Kínára az jellemző, hogy csak neki vannak olyan érdekei, ami egybeesnek az egész kontinens érdekeivel. Tudniillik, hogy Ázsiának nincs elegendő nyersanyag forrása, ami fedezné a lakossági szükségletet. Ázsiának egy nagy része meg mindig szegénységben él, főleg Indiában és Kínában. A szegénység felszámolását tekintve az első feladatnak a mindenkorai kínai kormány. A nagy ünnepi beszédekben ugyanezt hangsúlyozza az indiai politikai elit is. Japántól Szingapúrig, a tőkében gazdag országok egyre jobban bíznak abban, hogy Ázsia fejlődése sokáig biztosítja a befektetési lehetőségeket és az ezáltal generált csúcs technológia eladását. Az ázsiai térség, több mint 500 év után, újra versenyképes helyzetbe került. A kínai GDP-ben az export 45%-os szinte szerepel, és egyetlen egy hét mélyrepülése is sokba kerülne a kínai gazdaságnak. Mint a világ műhelye és nem sokára a világ legnagyobb hitelezője, Kínának érdeke, hogy ne legyen nagy konfliktus Ázsiában. Az ázsiai kontinens politikai konszolidációjához és békés gazdasági fejlődéséhez Kína egy több emeletes stratégiát körvonalaz.

Elsőként Kína a közvetlen szomszédokkal való nem tisztázott ügyeit próbálja rendbe tenni. Ennek az óriási országnak 14 szomszédos országa és 22 117 kilométernyi határa van, amit nem kis feladat megőrizni. Ezek között Észak- Korea és Pakisztán két problémás ország, de mindkettőt Kína fegyelmezni tudja. Ezeken kívül Oroszországgal, Indiával és Japánnal van a legtöbb rendeznivalója, ezért 2001-ben, Kína kezdeményezésére létrejött a jószomszédi és baráti együttműködési szerződés (Treaty of Good-Neighborliness and Friendly Cooperation) Oroszországgal. Kína ez a példát szeretné minden szomszédal megismételni. Kína és India között a határ menti konfliktusok rendezésére 2001 óta folynak komoly tárgyalások, de végleges eredmény még nem született. Azonban egy dologban biztosak lehetünk, mind a két oldal békés megoldásra törekszik és ez egy nagyon fontos tény lesz az ázsiai ügyek rendezésében. Feszültségnek nem lesz helye! Ebből a szempontból a „Shanghai Cooperation Organization”-t egy fajta gőzeresztő szervezetnek tekinthetjük. Japánnal kapcsolatban mindezek előtt, Kína egy őszinte bocsánatkérést vár a fél évszázada elkövetett atrocitásokért. A japán elitnek még nem volt bátorsága ezt megtenni. Idővel javulni fog a helyzet, mert Japán nem tudna sokáig szembe állni Kínával, inkább úgy mondanám, hogy nem tudna ellen állni a kínai belső piaci lehetőségeknek. Nemsokára a kínai középosztály akkora lesz, mint az amerikai és az európai együtt (euromonitor.com szerint 700 millió lesz 2020-ben). Az egyre előregedő lakosságnak és a stagnáló japán gazdaságnak sok lehetőségeket ad egy erőteljes Kína. A Meiji Restauráció óta (1868-1912) a nyugati orientációban élő Japán újra Ázsiának a része lesz, mivel a kínai stratégia egy Pan-Ázsia integrációt vizionál. Ennek a következő szintje Ázsián kívül helyezkedik el.

Véleményem szerint a közeljövőben a kínai gazdasági struktúrának a következménye az lesz, hogy Kína az egész világ „ár-bér” politikáját fogja alakítani. Az árakat a nyersanyagok fogyasztásával és a termékgyártással. Például a bérek Európában lényegében nem fognak emelkedni, és ha Kína megtartja saját versenyképességét, bő mozgástere lesz a világgazdaságot szabályozni. Ez a szándéka több irányban körvonalazódik. Már is látszik, hogy Kína szűkíti a nyersanyag és a mezőgazdasági árupiacokat, persze bőven van spekuláció az árak alakulásában, de a tendenciák egyértelműek. Kína és egy kisebb mértékben India, hosszú távú szerződéseket kötnek a fontos nyersanyagtermelő országokkal, főleg Iránnal, Brazíliával és Oroszországgal. Itt azt érdemes figyelni, hogy India és Kína nem licitálnak egymás ellen a világ javaiért. Véleményem szerint, Ázsián kívül is Kína minden ázsiai országot együttműködésre kényszerít, mert mindenki tudja, hogy Kína ellen nem érdemes licitálni, mivel már előre tudjuk, hogy mi lesz a végeredmény. Úgy tűnik, hogy minden ország viselkedése egy ki nem mondott kínai pártor normakontrollja alá került. Itt is kínai érdekek esnek egybe az egész ázsiai egység érdekeivel.

A kínai pénzügyi tartalék (c. \$ 3000 milliárd) használata első sorban Kínának biztosítja a gazdasági és a politikai előnyöket, de ez az egységes Ázsia számára is lehet pozitívum. Manapság látszik, hogy minden adós ország Kínától is várja a segítséget, mert jól tudják, hogy az „IMF” (Nemzetközi Valuta Alap) nem egy pénzügyi feneketlen tó. Amikor Kína pénzt ad az adós országoknak, egy időben biztosít egy zavartalan világi kereskedelmet is, ami jó az egységes Ázsiának is. Amikor Kína megveszi az amerikai kötvényeket, ő biztosítja magának, hogy az amerikai lakosság tovább fogyasztja a kínai termékeket, de párhuzamosan azt is, hogy indiai szoftvert és japán csúcstechnológiát is vegyen, így egy egységes ázsiai gazdasági védőhálót hoz létre.

Konklúzióként azt szeretném megerősíteni, hogy Ázsia egy békés gazdasági fejlődési úton van, és a politikai érdekek egybe fognak ezzel esni. Kína egy egységes Ázsiát fog kovácsolni, mert stabilitásra törekszik. Átmeneti ellenségeskedés Indiától és Japántól várható, de ezek csak alkalmazkodási viták lesznek. Kína abban pártor, hogy az egész térségre van kilátása. Kína abban pártor, hogy van elég türelme és ereje minden ázsiai országot közös érdek felé irányítani. Hiába akar néhány szakértő konfliktusos állapotokat látni Ázsiában, ez a térség egyre szilárdabb Kínának köszönhetően. Tudniillik, hogy az afganisztáni háború az nem Ázsiának a háborúja, az a NATO-é. Háború, szétesés és gazdasági visszaesések más térségekben helyezkednek el. Lehet, hogy Kína ebben is tud segítséget nyújtani, mivel az ázsiai stabilitáson túl fontosnak tartja a világ stabilitását is.